

Het Gentse Baardkonijn, geen sant in eigen land!

Tekst: Bert Driessen
Foto's: Hans Ringnalda

Het Gentse Baardkonijn is een markant en zeldzaam ras dat in België op het punt van uitsterven staat. 'Red het baardkonijn' was de oorspronkelijke en dramatische titel boven dit artikel, maar door vrij recente exporten naar Duitsland schijnt er een klein lichtje in de duisternis te branden en lijkt het ras voorlopig van uitsterven behoed. Sta ons toe om u mee te slepen in het verhaal van een bijzonder ras dat om aandacht smeekt!

Twee voedsters met allebei de specifieke raskenmerken

De baard is uitdrukkelijk aanwezig

GESCHIEDENIS

Eerder dan 1961 is er in de Belgische kleindierliteratuur niets over een baardkonijn of iets gelijkaardigs te vinden. En dat om de eenvoudige reden dit bijzondere konijn pas rond 1960 in België is ingevoerd. In 1961 presenteerde Raoul Verwulgen enkele baardkonijnen op de kleindiertentoonstelling van 'Het Neerhof' in Gent. Bij de keurders en ook het grote publiek deed dit ras, voorgesteld als 'Gentse Baarden' veel stof opwaaien. Volgens 'kenners' waren deze dieren nazaten van kruisingen tussen normaal behaarde konijnen en angora's. De befaamde Nederlandse keurder F.C. Schaedtler hechte weinig geloof aan het herkomstverhaal

van kweker Verwulgen (De Konijnenfokker, 1961). Bovendien had deze keurder kritiek op het feit dat er nauwelijks selectie op kuif- en baardvorming was gedaan. Waarschijnlijk wist hij niet dat dit kenmerk sterk leeftijdsafhankelijk is. Tijdens de eerder genoemde show stelde Schaedtler Verwulgen enkele vragen, waarop de kweker volgens de Nederlandse keurder moeilijk of niet kon reageren. Dit versterkte de argwaan in het tentoonstellingswereldje. Even snel als ze bekend waren geworden, verdwenen de Gentse baarden uit het tentoonstellingsmilieu en uit het geheugen van heel wat folkers. Ze werden dan ook maar één keer tentoongesteld en gekeurd. De daaropvolgende jaren leidde dit niet erkende ras een sluimerend bestaan in Oost-Vlaanderen.

De oren zijn vrij kort

Eind jaren '70 kocht Ronny De Clercq (Vereniging voor het Behoud van Zeldzame Huisdierrassen) een baardkonijnvoedster in Zingem, een dorp tussen Gent en Oudenaarde. Door het kweken met aanverwante dieren en door een strenge selectie werd een stabiele stam opgebouwd. De dieren waren allemaal erg gelijk qua kleur, lichaamsbouw,

baardtype en beharing, maar door de nauwe inteelt was de vitaliteit van deze stam wel erg verzwakt. De selectie gebeurde aan de hand van de summier gegevens en foto's die eerder gepubliceerd werden. Om de inteeltproblemen op te lossen, werden rasloze voedsters met gelijkend type en bouw in de stam gebracht. In 1990 schreef De Clercq zijn

Bij deze jonge ram is de baard minder ontwikkeld dan bij de oudere voedsters

Voedster met lange beharing op de flanken en dijen. Op de rug en de oren is de beharing normaal

Dochter Verwulgen met een baardkonijn in haar schoot. De foto dateert van begin jaren '60.

opwaaien. Tijd om de fokker die indertijd deze dieren showde bij het verhaal te betrekken.

Momenteel woont de 70-jarige Raoul Verwulgen weer in Gent, na jaren de Ardennen te hebben verkend. Horreca-baas Raoul verloochent zijn oud beroep niet en onmiddellijk na ontvangst krijg ik een whisky in een peperduur glaasje aangeboden.

Op 15 augustus 1956 trok Raoul Verwulgen met zijn kinderen op uitstap richting Limousin in Frankrijk. Na uren in de auto te hebben rondgetoerd, werd in een bosrijke omgeving even halt gehouden om de benen te

gevangen en geseekt. Pas bij nader inzicht bleken het konijnen te zijn. Eenmaal terug in België werden de dieren in de tuin ondergebracht en mochten ze naar hartelust voor het nageslacht zorgen. Door de jaren heen werd op grootte en op beharing geselecteerd. De dieren wogen 4,5 tot 6 kg. Enkele rammen haalden zelfs een nog hoger lichaamsgewicht. De nesten bestonden altijd uit een 5-tal jongen. De Gentse professor Vangrebbergen was bevriend met Raoul en porde hem aan om zijn dieren aan professor Willems, voorzitter van 'Het Neerhof' in Gent, voor te stellen. Na de eerste kennismaking met het baardkonijn stelde professor Willems voor om ze op de eerstvolgende show (1961) van 'Het Neerhof' aan de buitenwereld te tonen. Na lang aandringen gaf Raoul uiteindelijk toe. Op voorstel van de professor werden de konijnen als "Gentse baardkonijnen" ingeschreven. Raoul vond en vindt nog altijd dat de benaming Vlaamse Leeuw geschikter is. Tijdens de show boden Duitsers en Japanners fikse bedragen voor de konijnen. Afgeschrikt door de enorme media-aandacht trok Raoul zich met zijn

baardkonijnen volledig terug uit het tentoonstellingscircuit. Ondanks herhaaldelijk aandringen van Professor Willems stond de familie Verwulgen geen exemplaren af. Door de groei en de bloei van Raouls horrecazak verdwenen de baardkonijnen steeds meer op de achtergrond. De baardkonijnen werden bij familieleden ondergebracht en uiteindelijk belandden ze in de Gentse regio bij enkele kwekers, waar het ras jarenlang een marginaal bestaan leidde.

Van 10 tot 12 november 1961 werden op de internationale plumveetentoonstelling in het Feestpaleis in Gent 1 oude ram en 4 jonge voedsters ter erkenning geschouwd en dat onder de naam 'Gentse Baard'. Deze presentatie deed en doet nog altijd heel wat stof

strekken." In de buurt roken we honing en hoorden we de bijen zomen", vertelt Raoul. "Omdat we best wel nieuwsgierig waren, zijn we dieper het bos ingetrokken. Daar zagen we een groot aantal zelfgeproduceerde bijenkasten. Even verderop was er een hut met de enige bewoner: een klutenaar. Door de lange baard en zijn weinig verzorgde uiterlijk kon je echt niet zeggen hoe oud die was." In ruil voor wat horrecamateriaal dat in de autokoffer van de familie Verwulgen lag, kregen ze een grote hoeveelheid honing mee. Tijdens het gesprek met de zonderling zag Raoul iets in de omgeving ritselen. "Zitten hier veel muskusratten in de omgeving?" vroeg Raoul aan de man. Maar bij nader inzicht bleken het geritsel helemaal niet van muskusratten afkomstig te zijn. Maar wat dan wel? Als blijk van sympathie mocht de familie een koppel van deze bijzondere wezens uitkiezen. In een hol in de omgeving van de woonhut werden 2 jonge dieren

Raoul Verwulgen (foto Bert Driessens)

De goed, maar niet extreem ontwikkelde baard van een oeverjaerse voederder

De baardkonijnen van Erik Meeus

Na een intense speurtocht naar het baardkonijn in België komen we bij Erik Meeus in Duffel terecht. Een verpleegkundige die erg geïnteresseerd is in zeldzame huisdierassen, en waarschijnlijk de enige kweker in België die nog actief en doelgericht baardkonijnen kweekt.

Na de hartelijke ontvangst stappen we naar de stallen waar onder meer de baardkonijnen gehuisvest zijn. De eerste indruk is er één van verbazing zo'n grote en aparte dieren! De uniformiteit van de dieren is opvallend. De baardkonijnen zijn per geslacht in hokken van 3 op 2 meter ondergebracht.

Ongeveer 20 jaar geleden kocht Erik 3 baardkonijnen bij Ronny De Clercq. Deze dieren vormen de basis van zijn huidige populatie die uit 5 jonge rammen, 1 oude ram en 4 oude voedsters bestaat. In de beginjaren werden grote aantallen gekweekt in de hoop dat dit bijzondere ras aan populariteit zou winnen. Helaas belandden de meeste dieren in de ijskast omwille van de erg beperkte interesse. Jarenlang hield Erik baardkonijnen in konijn-grijs, haaskleur en zwart. Maar wederom door het gebrek aan belangstelling en omwille van andere bezigheden reduceerde Erik de populatie van 20 volwassen dieren tot het huidige aantal. Bovendien kweekt hij enkel nog wildekleurige baardkonijnen. Gedurende al die jaren werd specifiek op gewicht en baard/beharing geselecteerd. De nesten zijn altijd vrij klein (6 tot 7 jongen). Om vers bloed in de stam te brengen, opteerde Erik voor een

bijzondere techniek. Twee in de weide loslopende baardkonijnvoedsters stiekem door een wild konijn gedekt. Enkele jongen van deze combinatie werd in de stam opgenomen. In al die jaren was er af en toe toch een enkeling die belangstelling toonde voor de baardkonijnen. Enkele jaren geleden nodigde dierenkenner Louis Gonissen Erik Meeus met zijn baardkonijnen uit in het zondagmiddag televisieprogramma 'Zondag, Jozdag' met als presentator Jos Ghijssen uit. Eindelijk kreeg Erik toch een vorm van erkenning voor zijn jarenlange inzet en volharding!

Belgische bartkaninchen

Dankzij de inzet van Eric Meeus kent het 'Belgische bartkaninchen' een groeiende populariteit bij onze Oosterburen. Pas nog kocht Dierenpark Warder (onlangs overgenomen door Greenpeace!) enkele baardkonijnen bij Erik. Via dit dierenpark verspreidt het baardkonijn zich door heel Duitsland. Momenteel gebruiken verschillende Duitse dierenparken, gespecialiseerd in zeldzame huisdierassen, het 'Belgische bartkaninchen' als uithangbord. Zelfs een Duitse website over dit Belgische ras is in opbouw! Bizar om weer te moeten vaststellen dat een ras geen sant in eigen land is.

bevindingen over het Gents baardkonijn neer in een artikel. De veronderstelling dat de populariteit van dit merkwaardige ras door toedoen van dat artikel enorm zou stijgen, werd helaas niet bewaarheid. Integendeel zelfs!

Ongeveer 20 jaar geleden kocht Erik Meeus 3 baardkonijnen bij Ronny De Clercq. Deze dieren vormen de stam van de huidige populatie Gentse Baarden.

Hoewel "Gentse baarden" nooit de volledige procedure ter erkenning van een ras hebben afgerond, kan men omwille van de grote uniformiteit toch de term "ras" hanteren.

KLEUREN

Konijngrijs is de 'meest' beschreven kleur. Het lichaam is volledig konijngrijs waarbij de kop door een grijs-zwarte lange beharing wordt gekenmerkt. Opvallend bij de konijngrize kleur is

Konijn en kweker Erik Meeus: met baard!

Baard, manen en kulf zijn zwart-grijs gekleurd

de aanwezigheid van de roof-factor in de pels, in sommige gevallen neigt de pelskleur zeer sterk naar de haaskleur. Door kruising met gele Bourgondiërs ontstonden er gele baardkonijnen. De zwarte baardkonijnen waren het gevolg van een kruising met zwarte Alaska's.

EIGENSCHAPPEN

Voornameijk door de bijzondere beharing valt dit ras op. Een wollige beharing van ongeveer 7 cm is als een kraag rond de kop, op de wangen en als een kulfje tussen de oren aanwezig. Naast deze opvallende kopbehaarung is er ook een langere beharing op de flanken en de dijen mogelijk. Voorhoofd, oren, rug en poten zijn stevast normaal behaard. De buikbehaarung is iets langer. Vooral bij baardkonijnen tussen de 6 en 12 maanden is de beharing uitgesproken. Bij oudere dieren komt de typische beharing in beperkte mate voor. Zowel jonge als oude rassen verto-

nen een minder uitgesproken typische beharing dan de voedsters. Bij oudere voedsters kan de lange beharing na enkele ruiperiodes expliciet toenemen. Ondanks de langere beharing klit de beharing – in tegenstelling tot angorawol – nauwelijks. Opvallend zijn de korte, brede, oren met een lengte van 10 tot 12 cm. Het lichaamsgewicht varieert van 4 tot 6 kg. Naast deze externe eigenschappen wordt dit ras gekenmerkt door een opvallend intrinsieke eigenschap, namelijk het rustige karakter.

ERFELIJKHEID

Vaak werd gesuggereerd dat deze baardkonijnen een kruisingsproduct van angora's zijn. Niets is minder waar! In tegenstelling tot de recessieve angorafactor berust de baardfactor op een dominant gen. Nakomelingen van een kruising tussen zuiver baardkonijn en een ander baardloos ras bezitten een baard, waarvan de expressie varieert. Omwille van de kleine populatie was er heel wat inteelt in de stam baardkonijnen. Dit resulteerde in kleine nesten van 4 à 5 jongen. Als verklaring daarvoor werd het kenmerk baard aan een lethalfactor gekoppeld. Dit wil zeggen dat homozygote baardkonijnen niet levensvatbaar zouden zijn. Deze stelling is niet juist. Zeer waarschijnlijk berust dit kenmerk op een mutatie. Ongetwijfeld zijn er meerdere genen bij het kenmerk 'baard' betrokken, zoals de lengte van de wollige beharing, de densiteit van de baardbehaarung,...

KWEEKERVARINGEN

Alle kwekers duiden op de vrij kleine nestgrootte (5 jongen). Waarschijnlijk is de geringe nestgrootte enerzijds te verklaren door de enorme inteelt en anderzijds door het tamelijk hoge lichaamsgewicht. Bovendien werd er enkel op de uiterlijke kenmerken geselecteerd, maar niet op parameters zoals vitaliteit, nestgrootte,... Door inbreng van nieuw erfelijk materiaal worden de nestgrootte positief en het lichaamsgewicht vaak negatief beïnvloed. De opfok van jonge dieren kent geen specifieke zorgen.

HUISVESTING EN VERZORGING

In tegenstelling tot angorakonijnen vraagt de vacht van het baardkonijn weinig aandacht en klit de vacht zeer zelden samen. Om deze reden kunnen baardkonijnen ook op stro (of op houtkruken) geplaatst worden. Omdat ze relatief groot zijn, breng je de baardkonijnen best in grote hokken of nog liever in grote rennen onder. Hoewel dit vaak wordt gesuggereerd, zijn de dieren door de uitzonderlijke beharing niet vatbaarder voor ziekten (vachtaandoeningen, ademhalingsproblemen, oogproblemen,...) dan andere normaal behaarde rassen.

Dit konijn onderscheidt zich van de Gentse baarden o.a. door een andere consistentie van de lange beharing, het ontbreken van de lange beharing op de flanken en het lage lichaamsgewicht

Op de buikzijde is de beharing iets langer

Het voorhoofd is vrij van lange wollige beharing

Jonge ram met kenmerkende beharing

Bemerk de rode intensiteit van de vacht

Rammen, 10 maanden oud

OPROEP

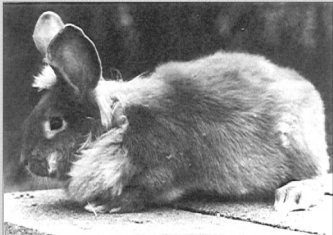
Tijdens de zoektocht van Avicultura naar het baardkonijn in België, kregen we vaak te horen: 'oh, bij die kweker kunt u nog baardkonijnen aantreffen'. Elke keer gingen we de gekregen informatie checken en kregen we als antwoord: "Meneer, wij kweken al jaren geen baardkonijnen meer". Naar alle waarschijnlijkheid mogen we aannemen dat de populatie baardkonijnen in België nog uit 4 voedsters en 6 rammen bestaat, allemaal bij Erik Meeus thuis. In België heeft dit ras ondanks herhaaldelijke oproepen geen nieuwe liefhebbers kunnen overtuigen. Hopelijk kan dit artikel enkele liefhebbers overtuigen om het ras van uitsterven te behoeden en aan te schaffen.

De langere beharing heeft een donkerder pigment

Lapin Lion in Frankrijk

De wortels van het Gentse Baardkonijn liggen zonder discussie in Frankrijk. Zou import en kruising met Franse dieren het Gents baardkonijn vitaler kunnen maken? Via Franse contacten werd de populariteit van baardkonijnen nagegaan. En inderdaad, je treft ze er wel eens aan. Maar een hese zoektocht is toch nodig om bij enkele kwekers, die buiten het tentoonstellingsgeburen staan, konijnen met het manen-gen te vinden. Populair kan je ze bezwaarlijk noemen. In 1984 wijdde J.C. Periquet in het Franse kleindiertschrift *Revue Avicole* een kort artikel aan het Lapin Lion. Met daarin een oproep om het Lapin Lion raszilver te kweken en als officieel ras te erkennen. Er werd voorgesteld om allereerst voor de geel-bruine kleur te kiezen. Omdat deze kleur het meest de kleur van een leeuw benaderde. Op de bij het artikel horende foto valt op dat er eerder van een manenkonijn (of leeuwkonijn) dan een baardkonijn sprake is. Tot op de dag van vandaag is het Lapin Lion in Frankrijk niet erkend. De ontstaansgeschiedenis van het Lapin Lion in Frankrijk is totaal onbekend.

Lapin Lion, 1984 (*Revue Avicole*): In tegenstelling tot de Gentse baard is dit ras door lange beharing uitsluitend rond de kop gekenmerkt. De oren van het Lapin Lion zijn veel groter dan bij het baardkonijn.

Meer informatie kan je krijgen bij:
Erik Meeus
Waarloossteeweg 8
B-2570 Duffel
Tel. 0032-(0)15/31.68.16

Speciaalclub 'Het Belgisch Raskonijn'
Kattestraat 19
B-9170 Sint-Gillis-Waas
Tel. 0032-(0)3/770.69.23
E-mail: het.belgisch.raskonijn@p.i.be
Website : www.raskonijn.be

DANKWOORD

Dit artikel kwam tot stand door de enorme inzet van Daniël Bartholomé, Boudewijn Goddeeris, Reginald Deyaert, Jules Lauwers, Erik Meeus, J.C. Periquet (Revue Avicole), Armand Vandenberghe en Raoul Verwulgen en natuurlijk mijn enthousiaste chauffeur en fotograaf Hans Ringnalda.

Leeuwenkopjes of Lionheads

Bijna alle rassen of kleurpatronen zijn in een dwergvariëteit gefokt. Denken we maar aan de Hollandere, de hangoordweg, de dwergangora. Net als het Gents baardkonijn bestaan er ook dwergkonijnen met het manegen. In tegenstelling tot het Gents baardkonijn wordt bij de dwergen de nadruk op de enorme manen gelegd, vandaar de benaming Leeuwenkopje of de Engelse term Lionhead. Net zoals een leeuw moet een Leeuwenkopje manen rond zijn hoofd hebben, zonder dat er lange beharing op de flanken, buik, rug, poten en voorhoofd aanwezig is. En hoewel een leeuwlin geen manen heeft, wordt deze eigenschap wel verlangd bij de vrouwelijke Leeuwenkopjes.

Momenteel kent de populariteit van de Leeuwenkop of Belgische en Nederlandse dierenmarkten en in dierenwinkels geen grenzen. Vanuit Europa zijn Leeuwenkopjes nog niet zo lang geleden naar de U.S.A. geëxporteerd. De populariteit van de Leeuwenkopjes in de U.S.A. en de U.K. grenst aan het

met voskonijnen

en Belgische dwergen (??) die later in Groot-Brittannië veredeld zouden zijn. Enkele kwekers beweren dat deze dwergen ontstaan zijn door kruising met grote baardkonijnen. Bovendien is het misschien ook mogelijk dat de 'Petegemse Baard', een dwergras, zijn weg en erkenning in het buitenland heeft gevonden. Een flink aantal jaren geleden heeft een groep Oost-Vlaamse fokkers pogingen ondernomen om de 'Petegemse Baard' te laten erkennen, maar zonder succes. Nog anderen denken aan een kruising met angora's, maar dat is omwille van de genetische achtergrond (= dominantie van het manen-gen) uitgesloten. Of de dwerg dezelfde genetische achtergrond heeft als de Gents baard is niet duidelijk, maar het is allerminst zeer twijfelachtig.

Over de kweekwijze van de Leeuwenkopjes lopen de meningen sterk uiteen. Sommige kwekers opteren voor het tentoonstellen van zuivere MM-Leeuwenkopjes (M = dominant manen-gen). Anderen kiezen het tentoonstellen van heterozygote Mm-dieren. Deze laatste dwergen worden verkregen door zuivere Mm-konijnen met dieren zonder manen (mm) te kruisen. De Mm-Leeuwenkopjes hebben geen of weinig beharing op de flanken, dijen en het voorhoofd. Mm-dieren hebben prachtige lange manen, maar ze verliezen vaak hun manen naarmate de leeftijd vordert. Anderzijds is de densiteit van de lange wollige beharing veel minder dan bij MM-konijntjes. Zoals je kan merken is ook de Leeuwenkop een ras waarbij je moet wikkelen en wegen om aan de gestelde eisen te voldoen. Behalve het manen-gen spelen meer dan waarschijnlijk nog niet bepaalde genen een rol voor de dikte, de bouw en de lengte van de manen.

In tegenstelling tot de angora klitten de manen van het Leeuwenkopje niet snel samen, zodat een wekelijkse kambeurt volstaat om de diertjes mooi en netjes verzorgd te houden.

Goede vruchtbaarheid en moederzorg zijn eigenschappen die aan dit dwergras worden toegeschreven. De nesten bestaan uit 5 tot 7 jongen, zelfs grotere nesten komen met enige regelmaat voor. Voor de bouw van de nesten trekken de moeders zelfs hun mooie manen uit. Vaak groeien de manen terug, soms niet.

Zoals je merkt, is dit ras is nog in volle ontwikkeling waarbij de nodige selectie nog meer uniformiteit moet brengen. Recent komen ook hangoorleeuwenkopjes in de U.S.A. voor.

ongelooflijke. Waanzinnige bedragen worden voor deze diertjes betaald en specialclubs (zijn er als paddestoelen uit de grond. Om de Leeuwenkopjes in de U.S.A. en U.K. als ras te erkennen, zijn al de eerste stappen ondernomen.

Het type is kort en gedrongen, het gewicht varieert van 1,3 tot 1,7 kg. De nog niet definitief aanvaarde Engelse standaard schrijft voor dat het haar van de dieren op de rug kort moet zijn, achteruit liggend met weinig of geen lange haren op de flanken. De oren zijn kort, flink behaard, maar zonder lange wollige beharing. De manen daarentegen zijn lang en zeer imposant. In de nek wordt langere beharing in een V-vorm getolereerd. De manen mogen niet te kort zijn en tellen zwaar door in de eindbeoordeling van het dier. Bijikbaar beïnvloedt het manen-gen niet de dekharen, maar heeft het wel een effect op de lengte van de onderwol.

Over de genetische oorsprong van het manen-gen bij deze dwergen bestaat er geen duidelijkheid. Het staat wel vast dat de oorsprong in West-Europa ligt. Sommigen wijzen op een spontane mutatie (rond 1990) bij dwergkonijnen. Anderen halen verhalen boven over kruisings

GEZOCHT

Wij zoeken kippen-/konijnenliefhebbers die 1 à 2 keer per jaar op onze boerderij in Zuid-Frankrijk willen passen en dan onze dieren kunnen verzorgen. Schriftelijke reacties naar: Lelieveld, Mas de la Gache, 30630 Goudargues, Frankrijk

